

2024-aisiais telšiškių Europos muziejų nakties programoje karaliavo „Žemaitiu gīvastis“, skirta žemaitiško rašto metams

Parengė Donata KAZLAUSKIENĖ

Nuotraukos Monikos SUDINTAITĖS ir Loretos NORVAIŠIENĖS

Šiomet, gegužės 18-ąją, minint Europos muziejų naktį, Telšiuose veikiantis Žemaičių muziejaus „Alka“ ekspozicinis padalinys Žemaičių kaimo muziejus trečiąjį kartą miestiečius ir jų svečius pakvietė į tradicinę etninę kultūrą puoselėjančią bei regiono išskirtinumą atspindinčią amatų ir kulinarinio paveldo šventę „Žemaitiu gīvastis“. Šis renginys, turintis ambiciją kasmet vis labiau augti, buvo išskirtinis ne tik savo veiklomis, turtinga programa, bet ir gausiu dalyvių bei lankytojų būriu.

Šie metai Žemaitijai ypatingi: švenčiamos pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose jos paminėjimo 805 metų sukaktuvės. Aktualu ir tai, kad Telšiai bei kitos Žemaitijos savivaldybės, siekdamos išsaugoti regiono tautinį tapatumą, 2024-uosius yra

paskelbusios žemaitiško rašto metais. Įgyvendinant projektą „Žemaitiu gīvastis“, kurį rėmė Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir Telšių rajono savivaldybė, siekta per įvairias pažintines bei edukacines formas atskleisti etninės kultūros, žemaitiškų tradicijų, kalbos, tautinio kostiumo, kulinarinio paveldo išskirtinumą.

Atvykstančius svečius su muzika ir dainomis prie įėjimo ir užrašo „Ė švėntė“ pasitiko renginio partneris – Telšių kultūros centro folkloro ansamblis „Spigėns“ (vad. Diana Bomblauskienė).

Skambėjo Mojavos giesmės

Žemaičių kaimo muziejuje jau bene trečią dešimtmetį yra puoselėjama tradicija gegužės mėnesį suburti bendruomenę Gegužinėms pamaldoms (Žemaitijoje jos dar vadinamos Mojavomis). Šios pamaldos – bendruomenę vienijanti tradicija. Ji ypač populiari kaimuose, miesteliuose, kur artimi ir gerai vienas kitą pažįstantys žmonės dažnai po dienos darbų, vakarais, renkasi prie tuo metų laiku

Groja Telšių kultūros centro folkloro ansamblis „Spigėns“ (vad. D. Bomblauskienė)

Iš kairės: kalba Žemaičių muziejaus „Alka“ direktorė Eva Stonkevičienė, jos dešinėje – Telšių rajono meras Tomas Katkus; giedamos Mojavos giesmės

Iš kairės: Vitalijus Praspaliauskas (dešinėje) su jaunaisiais šventės dalyviais; šventės akimirka

žydinčiais augalais išpuoštą Mergelės Marijos atvaizdą ir meldžiasi. Ši liaudiško pamaldumo tradicija, atėjusi iš katalikiškosios Europos, taip stipriai įsitvirtino Žemaitijoje, kad ją galima laikyti viena iš šio krašto gyvasties formų. Telšių muziejininkai džiaugiasi, kad Mojavos giesmių giedojimo Žemaičių kaimo muziejuje iniciatyvą nuo pat pradžių palaikė ir iki šiol palaiko dvasiškieji ganytojai, tad Mojavos giesmės – neatsiejama renginio „Žemaitiu

gīvastis“ dalis. Skambant joms šiemet prasidėjo ir šventė. Giesmes su tikinčiais giedojo Telšių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios klebonas, prelatas Juozas Šiurys, kunigas Egidijus Kumža, Telšių Šv. Antano Paduviečio katedros klebonas Vygintas Gudeliūnas, Telšių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų vargonininkė Ernesta Dargužienė ir jos sūnus Matas, Marijos mokyklos kolektyvo nariai ir kiti renginio dalyviai.

(Nukelta į 50 p.)

Iš kairės: Beržinių šeima ir Andrius Dacius (dešinėje); važnyčiotojas Liudas Augaitis ir jo paslaugieji žirgai

Iš kairės: kalviai Donatas Liekmanis ir Gintaras Žiauga; grupė šventės dalyvių, organizatorių, muziejininkų

Mažųjų kertelė – „Vakū komps“

Bendradarbiaujant su Žemaičių kultūros draugija ir Lietuvos tautodailininkų sąjungos Telšių skyriumi šiemet, rengiantis šventei, buvo įkurtos kūrybinės archajinių žaislų gamybos dirbtuvėlės bei jauki žaidimų erdvė šeimoms su vaikais. Čia, naudodami vien natūralias gamtines medžiagas, vienas už kitas įdomesnes šventės metu padarytas zabuovas rodė tautodailininkai Albertas Martinaitis, Rimantas Gaidukas, Angelė ir Vytautas Raukčiai bei Rasa Žalūdienė. Čia pat gimė ir muzikiniai instrumentai, šiaudiniai paukšteliai, meškutės iš Šatrijos kalno kūlių. Ši Vaikų kertelė buvo Žemaičių kultūros draugijos įgyvendinamo projekto „Žaislai – širdies link“ sudėtinė dalis (projektą remia Lietuvos kultūros taryba ir Telšių rajono savivaldybė).

Koncertas „Mona numā“

Po Mojavos giesmių muziejaus Turtingo ūkininko sodyboje, šeimyniškai susiburti pakvietė Telšių kultūros centro etnografės Sigitos Dacienės suorganizuoto koncerto „Mona numā“ dalyviai. Renginį vedė Žemaičių kultūros draugijos Telšių skyriaus pirmininkas Andrius Dacius ir jo anūkė Liucija Bareikytė.

Šventės metu projekto „Žemaitiu gīvastis“ vadovei – Žemaičių muziejaus „Alka“ kultūrinės komunikacijos specialistei Donatai Kazlauskienei už gražų ir turiningą bei prasmingą renginį dalyvių vardu padėkojo ir gėlių puokštę įteikė Telšių rajono savivaldybės meras Tomas Katkus ir Žemaičių muziejaus „Alka“ direktorė Eva Stonkevičienė.

Scenoje koncertą daina „Mona baba iš Telšiū“

Iš kairės: Aludaris Daividas Kurlis; pusmarškonę košę verda sediškiai

Šventėje dalyvavę amatininkai; Liucija Bareikytė ir Žemaičių kultūros draugijos Telšių skyriaus pirmininkas Andrius Dacius

pradėjo Liucija Bareikytė ir Mykolas Ulkštinas, savo talentais džiugino ir Jūratės bei Kęstučio Beržinių šeima, Juventas Radzys, Ernesta Dargužienė ir jos sūnus Matas, seserys Raminta ir Eglė Ligeikytės, broliai Rapolas ir Mykolas Ulkštinai, Agnė Airošiūtė, Alfonsas Jankauskas, Andrius Jokubauskas ir jo dukrytė Miglė, Inga Nagytė, jos krikšto dukra Saulė, Sigita Dacienė su dukra Dominyka bei anūkmėmis Barbora, Severija ir Liucija, Agnės ir Martyno Miliauskų, Arūno ir Vaidos Gedmantų bei Olios ir Sauliaus šeimos. Šeimų koncerto pabaigoje nuskambėjo bendra finalinė daina.

Žemaitėškas patruovas ér amatā

Renginio organizatoriai jo dalyviams siekė parodyti, kad etninė kultūra nėra tik tai, kas mus pasiekė iš XIX–XX amžiaus. Buvo pabandyta novatoriškai pažvelgti į laikotarpių suderinamumo dermę, kai tam tikri amatai, įnagai bei kiti etnokultūriniai elementai, atkeliavę iš senovės, net iš akmens amžiaus, viduramžių ar vėlesnių laikotarpių, įsitvirtino XIX a. pab.–XX a. pr. ir išliko iki šių dienų.

Renginio metu senąsias pirtininkystės tradicijas pristatė pirtininkė ir Telšių Žemaitės dramos

(Nukelta į 52 p.)

Iš kairės: Žemaičių kaimo muziejaus skyriaus vedėjas Gražvydas Kontaras ir tautodailininkas Albertas Martinaitis

Iš kairės: odininkas Arūnas Puškorius; pirtininkė, aktorė Margarita Bladženauskaitė

teatro aktorė Margarita Bladženauskaitė, prie mūlo edukacinius užsiėmimus – „Užpelkių medus“ bitininkai, keramikai Alina ir Algimantas, „Muilo ūkis“ ir muilininkas Mindaugas Makutėnas. „Žemaitiu kaštavuoniu“ kiemelyje alų virė „Dundulio“ aludariai, pusmarškonę košę – Sedos kultūros centro darbuotojai, miltinius ir bulvinius kleckus bei šiupinį – Rūdupių kaimo bendruomenės nariai, šakotį kepė UAB „Kontėna“, čirvinius blynus – Daiva Vaškienė iš Žemaitijos nacionalinio parko, prie kalvės darbavosi kalviai Donatas Liekmanis ir Gintaras Žiauga, žalvarį kalė Vitalijus Praspaliauskas, vidutiniojo ūkininko kieme iš medžio kaukes drožė Antanas Vaškys, odininkystės tradicijas pristatė Arūnas Puškorius. Vyko ir juostelių pynimo edukacija „Susidraugaukime su juostele“, o turtingo ūkininko sodyboje lankytojai dalyvavo žemaitiškų patarlių edukacijoje. Muziejaus teritorijoje arklių kinkiniu vėžino Liudas Augaitis. Vakaro koncerte linksmino grupė „Kitava“. Sezono atidarymo šventę užviršavo Dianos Bomblauskienės suorganizuoti smagūs „Naktišokiai“, kurių metu net palijus, balose ratus suko šokėjai iš Šiaulių, Šilalės, Platielių ir kt., kon-

certavo Šiaulių Dainų muzikos mokyklos folkloro ansamblis „Vieversėlis“ (vad. Arūnas Stankus), Šilalės kultūros centro vaikų folkloro ansamblis „Gers smuoks“ (vad. Ilona Raudonienė), Šilalės kultūros centro Laukuvos kultūros namų vaikų folkloro ansamblis „Dūzginėlis“ (vad. Olga Jogminienė), muzikantas iš Platielių Adrijus Alminas su pusbroliais Luku, Matu ir pussesere Kotryna Jogminais, Šiaulių miesto kultūros centro „Laiptų galerija“ folkloro ansamblio „Salduvė“ kapela (vad. Darius Daknys).

„Užuomazgų surengti panašaus pobūdžio renginius būta ne syki, tačiau ankstesnių organizatorių iniciatyvos dėl įvairių pokyčių praradavo tąsą ir žemaičiai likdavo be etninių tradicijų pristatymo šventės. Noriu, kad „Žemaitiu gīvastis“ turėtų ilgametę tradiciją, kad šis projektas taptų Žemaičių muziejų „Alka“, Žemaičių kaimo muziejų ir Telšius identifikuojančiu ženklu, tad kaip tikra mama globoja savo vaiką, taip aš sergėsiu žemaičių gyvastis nuo įkyraus kuisio iki nagingiausio amatininko kiekvienų metų trečiąjį gegužės šeštadienį toje pačioje įstabaus grožio erdvėje“, – pažadėjo projekto vadovė Donata Kazlauskienė.

Iš kairės: tautodailininkas Antanas Vaškys; per naktišokius – pora už poros...